

INVESTITSIYALARNING IQTISODIYOTNI SHAKLLANTIRISHDAGI AHAMIYATI

O‘tamurodova Surayyo Shokirjon qizi

Annotatsiya. Mazkur maqolada iqtisodiyotni rivojlantirishda investitsiya va investitsion muhitning ahamiyati borasida so‘z yuritilib, ushbu masala doirasida chuqur yondashuvlar, tahlil, qiyoslash va hisoblash metodlari orqali fikr-mulohazalar keltirilgan.

Kalit so‘zlar: iqtisodiyot, moliyaviy muhit, samara, foida, global iqtisodiy barqarorlik, investitsion iqlim, iqtisodiy muhit.

KIRISH

Mamlakatning iqtisodiy barqarorligi va aholining munosib hayot kechirishini ta‘minlashda fermer, dehqon xo‘jaliklari va tomorqa yer egalari uchun qulay ishbilarmonlik muhitini yaratish, ularning yer maydonlaridan samarali foydalanish masalasi alohida o‘rin tutadi.

Birgina qishloq xo‘jaligi misolida tahlil qilganimizda o‘tkazilgan islohotlar tufayli qishloq xo‘jaligi mahsulotlarining 99 foizidan ortig‘i fermer va dehqon xo‘jaliklari hamda tomorqa yer maydonlarida yetishtirilishiga erishildi. [1]

Ayni vaqtda amalga oshirilgan ishlar tahlili shuni ko‘rsatmoqdaki, ushbu sohada erishilgan yutuqlar bilan birga o‘z yechimini kutib turgan qator muammo va kamchiliklar ham to‘planib qolgan. [2]

O‘zbekistonni ijtimoiy-iqtisodiy rivojlantrishning eng muhim vazifalaridan biri iqtisodiy o‘shishni jonlantirish va aholining turmush darajasini oshirish uchun qulay sharoitlarni yaratish hisoblanadi. Mazkur vazifani amalga oshirish va ta‘minlashning zarur sharti respublika hududlarining investitsion salohiyatini oshirish va ushbu jarayonni muvaffaqiyatli olib borishga hududlarning geografik joylashuvi, tabiiy resurslarning mavjudligi, uning zahirasi, mehnat resurslarning soni, yoshi va malakasi, shuningdek, hududlarda bir necha yillardan beri saqlanib kelinayotgan ixtisoslashuv darajasi, infratuzilmalarning holati kabi bir qancha omillarni inobatga olish asosiy shartlardan hisoblanadi.

O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh.M.Mirziyoevning Oliy Majlisga Murojaatnomasida: “Jahon tajribasi shuni ko‘rsatadiki, qaysi davlat faol investitsiya siyosatini yuritgan bo‘lsa, o‘z iqtisodiyotining barqaror o‘shishiga erishgan.

Iqtisodiyotdagi ijobiy natijalar esa ijtimoiy sohada to‘planib qolgan muammolarni tizimli hal etish imkonini yaratadi. Buni hammamiz chuqur tushunib olishimiz va ishimizni shu asosda tashkil etishimiz shart. Xorijiy investitsiyalarni keng jalb qilish uchun mamlakatimizning investitsiya salohiyatini to‘la namoyon etish choralarini ko‘rishimiz kundalik hayotimizdan joy olgan eng dolzarb masalalardan biri bo‘lmog‘i lozim”,[1] deb ta’kidlab, xorijiy investitsiyalarning iqtisodiyotni rivojlantirishdagi g‘oyat muhim ahamiyatini va uni jalb qilishning dolzarbligini e’tirof etadi.[4]

ADABIYOTLAR SHARHI

Mamlakatning iqtisodiy rivojlanish darajasi, investitsiya faolligining o‘shish sur‘atlari investitsiya muhitiga ko‘p jihatdan bog‘liqdir. Xorijiy investitsiyalarni respublika iqtisodiyotiga jalb etish uchun zaruriy shart-sharoitlar yaratilishi muhimdir, u, qachonki, qaysi mamlakatda iqtisodiy, siyosiy, ijtimoiy va huquqiy shartsharoitlar mavjud (ijobiy) bo‘lsagina o‘sha davlat iqtisodiyotiga qo‘yilishi mumkin.[5] Investitsiya muhitining mo‘tadil va tez suratda rivojlanishi xorijiy investitsiyalar oqimini ko‘paytirishning muhim omili hisoblanadi.

Iqtisodchi-olimlardan A.Vaxabov, Sh.Xajibakiev, N.Muminovlar investitsiya muhiti va uning moliyaviy asoslari masalasida quyidagilarni ta’kidlab o‘tadilar: “Investitsiya muhiti – bu xorijiy kapital qo‘yilmalarining qaltislik darajasini va ulardan mamlakatda samarali foydalanish imkoniyatlarini oldindan belgilaydigan iqtisodiy, siyosiy, yuridik va ijtimoiy omillar yig‘indisidir.

“Investitsiya muhiti” va “investitsiya iqlimi” sinonim tushunchalar sifatida ishlatiladi. Bu xusuda iqtisodchi-olimlardan D.G‘ozibekov va T.Qoralievlar tomonidan quyidagi fikrlar bildirilgan: “Investitsiya iqlimi juda keng ma’noda ishlatiladigan tushuncha bo‘lib, investor tomonidan hisobga olinadigan barcha muammo va masalalarni mujassamlashtiradi.[5]

TADQIQOT METODOLOGIYASI VA EMPIRIK TAHLIL

Ko‘tarilgan muammoni o‘rganish atloficha tahlil qilish, tahlil natijalarini tizimlashtirish asosida ilmiy asoslangan xulosa va tavsiyalar ishlab chiqishda induksiya va deduksiya, maqsadli rivojlantirish, tizimli va qiyosiy tahlil, grafik tasvirlash, ekspert baholash va iqtisodiy statistik kabi usullardan keng foydalanildi.

Investitsion muhitning sog‘lomligi, davlatning ijtimoiy-iqtisodiy holatini aks etuvchi makroiqtisodiy moliyaviy ko‘rsatkichlar orqali ham baholash mumkin.

Olib borilgan izlanishlar va o‘tkazilgan so‘rovnoma natijalariga ko‘ra, Singapurda biznesni ochish va uni yuritish bo‘yicha yaratilgan sharoitlar va yuqori natijaga erishishda davlat siyosiy tizimining barqarorligi, samarali iqtisodiy siyosat, yuqori investitsion imkoniyatning mavjudligi va infrastrukturaning rivojlanganligi ta’sir ko‘rsatgan.

Ushbu yuqori ko'rsatkichlar va mustahkam konstruktiv investitsion muhitni yaratishda davlat asosiy islohotchi bo'lib hisoblanadi.

1-rasm. 2025-yilgacha investitsiya strategiyasi loyihasi raqamlarda

XULOSA

Bizning fikrimizcha, investitsiya muhiti barqarorligini ta'minlashning moliyaviy asosini bilish va qurish uchun, birinchi navbatda, investitsiya risklari sug'ug'rtasini yoki himoyasi tizimini keng rivojlantirish, me'yoriy-huquqiy hujjatlarni to'la ma'noda amal qilishiga erishish maqsadga muvofiqdir. Shuningdek, investitsiya iqlimi barqarorligini, fikrimizcha, davlatning xorijiy investitsiyalarga bo'lgan siyosiy munosabati, davlatning iqtisodiyotga aralashuvi darajasi, davlat apparati boshqarmasining ishlash samarasi, davlatning siyosiy barqarorligi, iqtisodiyotning umumiy holati (o'sishi yoki inqiroz), inflyatsiya darajasi, valyuta kursining barqarorligi, soliq va bojxona imtiyozlari, ishchi kuchlarining qiymati va mexnat resurslarini ishlatilish tartibi, aniq tovar va xizmat turlariga bo'lgan talab va taklifning mavjudligi, kredit bahosi, qolaversa jamiyat a'zolarining xorijiy kapital va xususiy mulkchilikni shakllanishiga bo'lgan munosabati, jamiyatning ideologik bilimlari darajasi, ishchi kuchlarining tashkilotchilik va tadbirkorlik qobiliyati kabi omillarni chuqur o'rganish va tahlil etish asosida ta'minlash mumkin.

ADABIYOTLAR RO‘YXATI

1. O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoevning Oliy Majlisga Murojaatnomasi. «Xalq so‘zi» gazetasi, 2018 yil 29 dekabr № 271-272 (7229-7230) soni.
2. Mamajonov A. T “Mahsulot ishlab chiqarish xarajatlari va tannarx tahlilining nazariy asoslari” “Xalqaro moliya va hisob” ilmiy elektron jurnali. № 3, iyun, 2018 yil 1-b
3. Mustafakulov Sh.I. Investitsion muhit jozibadorligi. Ilmiy-amaliy qo‘llanma. – Toshkent:Baktria press, 2017.-320 b.
4. Rustamovich, A. T. (2022). Artistic system of author’s thinking “Notes from the Underground” by FM Dostoevsky and “A Hero of Our Time” by M. Yu. Lermontov. *INTERNATIONAL JOURNAL OF SOCIAL SCIENCE & INTERDISCIPLINARY RESEARCH* ISSN: 2277-3630 Impact factor: 7.429, 11(12), 236-239.
5. Аюпов, Т. Р. (2023). «ХУДОЖЕСТВЕННЫЕ РЕАЛИИ» В ПРОЗЕ ПЕЛЕВИНА. *Universum: филология и искусствоведение*, (1 (103)), 31-34.
6. Аюпов, Т. Р., & Охунов, Ш. Р. (2021). “YOSH TADQIQOTCHI” ilmiy elektron jurnali. *YOSH TADQIQOTCHI JURNALI*, 99.
7. Аууров, Т. Р. (2022). Buddhist views in the prose of VO Pelevin. *Eurasian Journal of Humanities and Social Sciences*, 14, 58-62.
8. Аюпов, Т. Р. (2020). Художественные стратегии в ранней прозе В. Пелевина. In *Пушкинские чтения-2020. Художественные стратегии классической и новой словесности: жанр, автор, текст* (pp. 283-289).
9. Jabborova, I. X. (2021). IRRIGATION STRUCTURES IN KASHKADARYO OASIS. In *НАУКА И ТЕХНИКА. МИРОВЫЕ ИССЛЕДОВАНИЯ. СОВРЕМЕННЫЕ ИССЛЕДОВАНИЯ В ПСИХОЛОГИИ И ПЕДАГОГИКЕ* (pp. 15-19).
10. Khujamuratovna, J. I. (2022). Contributions of Irrigators Yekaterina Isaakovna Friesen and Somova Nina Nikolaevna to the Development of Kashkadarya Water Management. *Miasto Przyszłości*, 30, 18-20.
11. ЖАББОРОВА, И. Х. (2021). ЎЗБЕКИСТОН СУҒОРИШ ТАРИХИНИНГЗАХМАТКАШ ТАДҚИҚОТЧИСИ ВА ЗУККО МЕЪМОРИ. In *Uzbek Conference Publishing Hub* (Vol. 1, No. 01, pp. 54-58).
12. Хужамуротовна, J. I. (2020). Study of irrigation history of the kashkadarya oasis. *International Journal of Psychosocial Rehabilitation*, 24(6), 3047-3051.

13. Khujamuratovna, J. I. (2022). Meliorative Condition Of Land In The Oasis Of Kashkadarya In The 50s Of The 20th Century. *International Journal Of Social Science & Interdisciplinary Research Issn: 2277-3630 Impact Factor: 7.429, 11(10)*, 118-122.
14. Гафуров, Б. З. (2021). АНАЛИЗ ЛИНГВОСТАТИСТИЧЕСКОЙ ХАРАКТЕРИСТИКИ АКЦЕНТНЫХ ФОНОВАРИАНТОВ ИМЕН СУЩЕСТВИТЕЛЬНЫХ РУССКОГО ЯЗЫКА. *МЕЖДУНАРОДНЫЙ ЖУРНАЛ ИСКУССТВО СЛОВА*, 4(1-1).
15. Гафуров, Б. З. (2009). Роль сокращения фонемного состава слова в образовании сегментных фоновариантов существительных русского, узбекского и английского языков. *Современные гуманитарные исследования*, (6), 124-126.
16. Гафуров, Б. З. ЎЗБЕК ТИЛИДАГИ ОТ СЎЗ ТУРКУМИ СЕГМЕНТ ФНОСТИЛИСТИК ХУСУСИЯТЛАРИНИНГ БАДИИЙ АДАБИЁТ ОРҚАЛИ ТАҲЛИЛИ АНАЛИЗ КАТЕГОРИЙ СЕГМЕНТНОЙ ФНОСТИЛИСТИКИ ИМЕНИ СУЩЕСТВИТЕЛЬНОГО В УЗБЕКСКОМ ЯЗЫКЕ НА ОСНОВЕ ХУДОЖЕСТВЕННОЙ ЛИТЕРАТУРЫ. *ANIQ VA TABIIY FANLAR MUNDARIJA*.
17. ГАФУРОВ, Б. (2014). Проблематика фоностилистики в русском, узбекском и английском языкознании. *Узбекистонда хорижий тиллар. Илмий-методик электрон журнал.-Тошкент*, (3), 125-133.
18. Gafurov, B. Z. (2019). RESEARCH OF SEGMENTAL BACKGROUND VALUES OF NAMES OF EXISTING UZBEK LANGUAGE WHICH BEGIN FROM THE AGREEMENT LETTER “K”. *Scientific and Technical Journal of Namangan Institute of Engineering and Technology*, 1(6), 272-274.
19. Zayniddinov Ruhiddin Xusniddin o‘g‘li “O‘zbekistonda investitsion muhit jozibadorligini oshirish borasida ilg‘or xorijiy tajribalardan foydalanish yo‘llari” “Iqtisodiyot va innovatsion texnologiyalar” ilmiy elektron jurnali. № 5, sentyabr-oktyabr, 2020 yil 91-b
20. G‘ozibekov D.G‘., Nosirov E.I. O‘zbekiston iqtisodiyotiga xorijiy investitsiyalarni jalb qilish. Risola. – T.: «Iqtisod-moliya», 2007. – 92 b.